

УДК 378.147:373.3.011.3-051

Бондаренко Т. М., Гринько В. О.
Донбаський державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано сутність поняття “неперервна освіта”, виокремлено напрями вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти, розглянуто діяльність творчого об’єднання “Університет розвитку” як один із шляхів, спрямованих на забезпечення взаємозв’язку між результатами вузівської освіти і змістом подальшого підвищення кваліфікації фахівців.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаосвітній простір, неперервна освіта, професійна діяльність, веб-квест технологія, комп’ютерні навчальні програми, самостійна робота студентів, організаційно-педагогічні форми, готовність, формування готовності педагогів до самоосвіти, формування досвіду самоосвітньої діяльності, розвиток професійної компетентності.

Динамізм розвитку інформаційного суспільства в Україні зумовлює стрімке впровадження медіаосвіти, потребує кардинальних змін стратегії інформаційної підтримки переходу від традиційних процесів накопичення знань до вміння саморегулювання людиною рівня своїх знань у відповідності до вимог сьогодення, до активного перетворення людиною себе і своїх знань, до створення власної якісної індивідуальної системи професійного зростання впродовж усього життя [4; 6].

Вимоги до якості професійного рівня спеціалістів в умовах медіаосвіти детермінують пошук нової стратегії розвитку системи освіти, спричиняють суттєві зміни її пріоритетів і цінностей у напрямку поєднання традицій, досвіду й інновацій, актуалізують проблему застосування нових методів, видів, форм освіти в процесі постійного підвищення кваліфікації, поліпшення рівня професійної підготовки, створення високоефективної системи неперервної освіти. Окрім цього, це стимулює також подальший пошук засобів, способів і шляхів професійного становлення майбутніх фахівців у контексті неперервності.

Результати аналізу низки наукових досліджень (О. Гулай, І. Зязюна О. Кучерук, Н. Ничкало, В. Осадчий, І. Пальшкова, О. Шестоपालюк та ін.) засвідчують, що вчені розглядають різні аспекти проблеми неперервності освіти, а саме: теоретико-методологічні основи неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, І. Зязюн, З. Курлянд, Н. Ничкало, С. Сисоєва та ін.); організаційно-педагогічні засади неперервної підготовки фахівців (О. Гулай, О. Кучерук, М. Солдатенко, О. Шестоपालюк та ін.); післядипломну освіту як складову неперервного професійного розвитку педагогів (В. Гусева, Г. Наливайко, О. Нікулочкіна та ін.).

Аналіз результатів сучасних досліджень показав, що питання формування готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти та самоосвіти упродовж усього життя належать до найменш розроблених. Успішне вирішення зазначеної проблеми в значній мірі залежить від якості процесу забезпечення готовності майбутніх фахівців здійснювати педагогічну діяльність у контексті неперервності.

Спираючись на результати аналізу психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, можемо констатувати, що в наукових дослідженнях значна увага приділена проблемі неперервної освіти, яка супроводжує зростання освітнього (загального і професійного) потенціалу особистості педагога протягом життя. Натомість, процес

формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах неперервної освіти, встановлення взаємозв'язку між результатами вузівської освіти і формами та змістом подальшого підвищення кваліфікації залишається малодослідженим і потребує подальшого наукового осмислення.

Мета статті – проаналізувати сутність поняття “неперервна освіта”, виокремити напрями вирішення проблеми формування готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти, розглянути діяльність творчого об'єднання “Університет розвитку” як один із шляхів, спрямованих на забезпечення взаємозв'язку між результатами вузівської освіти і змістом подальшого підвищення кваліфікації фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існують різні тлумачення сутності неперервної освіти. Так, З. Курлянд вважає, що неперервна освіта – це сукупність засобів, способів і форм здобуття, поглиблення й розширення загальної освіти, професійної компетентності, культури, виховання, громадянської і моральної зрілості [5].

На думку О. Гулай, неперервна професійна освіта – це систематична, цілеспрямована діяльність із набуття і удосконалення знань, умінь та навичок як в будь-яких видах загальних і спеціальних навчальних закладів, так і шляхом самоосвіти [2].

При чому, як зауважує Н. Ничкало, процес формування особистості як професіонала триває протягом усього життя людини і на кожному етапі він наповнюється новим змістом, новими організаційно-педагогічними формами і методами, новими потребами і відповідними підходами до інтегрування індивідуальних професійних, соціальних аспектів життєдіяльності [8].

О. Шестоपालюк розглядає систему неперервної освіти в рамках університету як структуру освітнього комплексу з урахуванням послідовності вивчення та використання інформаційно – комунікаційних технологій у всіх галузях діяльності [10].

Для нашого дослідження важливою є думка Г. Наливайко стосовно безперервного освітнього процесу, представленого у вигляді взаємозв'язку елементів: формування готовності педагогів до самоосвіти – формування досвіду самоосвітньої діяльності – розвиток професійної компетентності – вдосконалення особистості та діяльності професіонала. У контексті проблеми розвитку професійної компетентності готовність до самонавчання представляє собою складне утворення знань, умінь і навичок навчальної праці, ціннісних орієнтацій, інтелектуальних, організаторських, моральних і вольових якостей особистості вчителя, спрямованих на освоєння особистісно орієнтованої педагогічної діяльності [7].

М. Солдатенко зазначає, що однією з найважливіших професійних компетенцій спеціаліста будь-якої галузі – є готовність самостійно здобувати необхідну інформацію, структурувати її і передавати. Від неї (готовності) значною мірою залежить і його духовне, психічне і соціальне благополуччя, світосприйняття, комфортність існування. На думку вченого, готовність до специфічної неперервної діяльності пізнання повинна бути усвідомленою майбутніми спеціалістами як можна раніше.

Вчений підкреслює, що розвиток пізнавальної діяльності учнів та студентів вищих навчальних закладів, самоосвітньої діяльності дорослих в контексті постійного підвищення їх кваліфікації впродовж життя, а також розвиток особистості та задоволення її пізнавальних потреб стане можливим в подальшому лише на засадах комп'ютеризації та удосконалення організаційно-педагогічних умов [9].

Однак, І. Зязюн підкреслює, що на даний час не існує реальних передумов забезпечення неперервності на рівні спадковості змісту, оскільки наявна серйозна неузгодженість при переході від етапу загальної, до середньої спеціальної чи вищої освіти. Немає взаємозв'язку між результатами вузівської освіти і змістом подальшого

підвищення кваліфікації. Не створено механізмів нагромадження інформації про професійне становлення спеціаліста на рівні адміністративно-методичних і управлінських служб [3].

Забезпечення процесу реалізації неперервної освіти в межах навчального закладу – це досить складне завдання, що передбачає пошук нових підходів до перебудови змісту навчання на всіх його етапах, створення умов для формування готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності впродовж усього життя.

Готовність майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти ми розуміємо як інтегральний компонент професійної компетентності вчителя, який передбачає наявність у майбутнього педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, активної суспільної та професійно-педагогічної позиції, теоретичних знань, практичних умінь, досвіду застосування їх в практичній діяльності, здатності до професійно-особистісної рефлексії.

Оскільки скорочення аудиторних годин за рахунок збільшення часу на самостійну роботу майбутніх учителів вимагає докорінної перебудови структури навчально-виховного процесу важливо використати переваги медіаосвітнього простору, що створюється на основі інтеграції освіти й інформаційно-комунікаційних технологій.

В умовах широкого використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), зокрема веб-квест технології, у навчальному процесі значно зростають вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема до процесу формування готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти. Окрім базових знань, потрібних для здійснення педагогічної діяльності, майбутньому вчителю необхідно вміти свідомо відбирати із потоку інформації ту, що має для нього особистісне чи професійне значення, самостійно засвоювати її та застосовувати у різних видах діяльності, оволодіти основами роботи з сучасним комп'ютером, вміти застосовувати ІКТ та можливості мережі Internet, оперативно приймати нешаблонні рішення, сприймати та адекватно оцінювати суспільні явища і процеси.

Саме тому сучасна вища освіта, зокрема педагогічна, має бути зорієнтована на розвиток самостійної та творчої особистості майбутнього фахівця, з високим рівнем готовності до здійснення самостійної роботи у процесі професійної діяльності в умовах неперервності [1].

Ефективність майбутньої професійної діяльності залежить від рівня засвоєння нових організаційних форм навчальної діяльності, оволодіння низкою спеціальних умінь, навичок, що допомагатимуть постійно вдосконалювати фахову компетентність, розвивати здібності до подальшої самоосвітньої діяльності. Процес неперервної професійної освіти й розвитку відбувається ефективно за умови сформованості в особистості культури самоосвіти, основних компонентів інноваційної компетентності студентів.

З метою координації зусиль науковців і вчителів-практиків стосовно зазначеної вище проблеми в Донбаському державному педагогічному університеті на факультеті підготовки вчителів початкових класів на базі кафедри природничо-математичних дисциплін і педагогічних технологій початкової освіти 15 років працює творче об'єднання вчителів міста та району "Університет розвитку".

У реалізації процесу формування готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти чітко простежується декілька напрямів, адекватних педагогічній діяльності творчого об'єднання "Університет розвитку", а саме: система формування основних компонентів інноваційної компетентності студентів; форми та методи роботи творчого об'єднання з учителями початкових класів; дитячий рух в рамках діяльності творчого об'єднання.

У процесі формування основних компонентів інноваційної компетентності студентів, зокрема готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти, ми зосередили увагу на організації систематичної самостійної роботи студентів, методичному забезпеченні навчального процесу, спрямованості методів, прийомів та засобів навчання на розвиток активності студентів, регулярному контролі та об'єктивній оцінці знань, умінь і навичок у процесі викладання курсу “Методика навчання інформатики”, “Інформаційні технології у професійній діяльності вчителя початкової школи”, “Інноваційні підходи до вивчення галузі “Технології” “Сходинки до інформатики”, “Інформаційні технології у пропедевтиці початкового навчання”, “Інформаційно-комунікаційне забезпечення навчально-виховного процесу”.

У рамках діяльності творчого об'єднання “Університет розвитку” формування готовності до майбутньої професійної діяльності в умовах неперервної освіти здійснювалося під час постійно діючого семінару на базі кафедри, що має на меті допомогу майбутнім фахівцям і педагогам у виокремленні пріоритетних напрямів розвитку сучасної освіти, оволодінні теоретичними основами інноваційної діяльності, технологією упровадження ІКТ у навчально-виховний процес, підвищенні кваліфікаційного рівня.

Співпраця з міським і районним методичними кабінетами, проведення спільних (науковці, вчителі, студенти) майстер-класів, інтегрованих занять, участь у авторських семінарах М. Камінської “Проектування уроку-діалогу на компетентнісній основі”, Ш. Амонашвілі “Гуманно-особистісний підхід до дітей в освітньому процесі” сприяли сформованості: позитивних мотивів самостійної роботи майбутніх учителів початкових класів і педагогів-практиків; уміння раціонально розподіляти та використовувати робочий час, планувати виконання самостійної роботи, здійснювати контроль за її результатами; здатності до здійснення науково-педагогічних досліджень.

Висновки. Результати нашої роботи підтверджують ефективність запропонованого залучення майбутніх учителів початкових класів до діяльності в творчому об'єднанні “Університет розвитку” як одного з шляхів, спрямованих на забезпечення формування готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективним є більш детальне вивчення сутності науково-методичного супроводу процесу забезпечення сформованості компонентів готовності майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах неперервної освіти за критеріями та відповідними рівнями.

Використана література:

1. *Бондаренко Т. М.* Веб-квест технологія як засіб активізації самостійної діяльності майбутніх вчителів початкових класів / Т. М. Бондаренко // Вісник ЛНПУ ім. Т. Шевченка (педагогічні науки). – Луганськ : 2013. – № 13(272) липень). – Ч. II. – С. 224-231.
2. *Гулай О.* Неперервна освіта – умова формування висококваліфікованого фахівця / О. Гулай // Післядипломна освіта. Досвід, проблеми та перспективи розвитку : інформаційний бюлетень № 1. – К. : НМЦ ІАЗДВНЗ Агроосвіта, 2013. – С. 19-24.
3. *Зязюн І. А.* Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти / І. А. Зязюн // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – № 25. – С. 13-18.
4. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні, схвалена постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://h.ua/story/294365/>

5. Курлянд З. Н. Теорія і методика професійної освіти : навч. посібник / З. Н. Курлянд, І. О. Бартенева, І. М. Богданова, О. А. Галицан, Р. С. Гурін [та ін.]. – К. : Знання, 2012. – 390 с.
6. Левченко Т. Концепція неперервної освіти у світовому контексті / Т. Левченко // Неперервна освіта – 2001. – № 3. – С. 7-12.
7. Наливайко Г. В. Особливості самоосвітньої діяльності вчителів початкових класів у міжкурсовий період підвищення кваліфікації / Г. В. Наливайко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 8. – С. 67-69.
8. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія / Н. Г. Ничкало // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Науково-методичний журнал. – 2001. – Вип. 1. – С. 11-22.
9. Солдатенко М. М. Неперервна освіта як засіб професійного становлення і розвитку фахівця в умовах інформаційно-технологічного суспільства / М. М. Солдатенко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2011. – № 6. – С. 188-191.
10. Шестопалюк О. В. Модернізація підготовки сучасного вчителя в педагогічному університеті / О. В. Шестопалюк // Научные журналы НТУ “ХПИ”: Теория и практика управления социальными системами № 1 – НТУ “ХПИ”, 2013. – С.67-73.

Бондаренко Т., Гринько В. Формирование готовности будущих учителей начальных классов к профессиональной деятельности в условиях непрерывного образования.

В статье проанализировано сущность понятия “непрерывное образование”, выделены направления решения проблемы формирования готовности будущих учителей начальных классов к профессиональной деятельности в условиях непрерывного образования, рассмотрена деятельность творческого объединения “Университет развития” как один из путей, направленных на обеспечение взаимосвязи между результатами вузовского образования и содержанием дальнейшего повышения квалификации специалистов.

Ключевые слова: медиаобразование, медиаобразовательное пространство, непрерывное образование, профессиональная деятельность, веб-квест технология, компьютерные учебные программы, самостоятельная работа студентов, организационно-педагогические формы, готовность, формирование готовности педагогов к самообразованию, формирование опыта самообразовательной деятельности, развитие профессиональной компетентности.

Bondarenko T., Hrynko V. The formation of future elementary school teachers' readiness for the professional activity in terms of continuous education.

The essence of the concept of “continuous education” is analyzed, the areas of solving the problem of the formation of future elementary school teachers' readiness for the professional activity in terms of continuing education are determined, the activity of the creative association “University of Development” as a way to ensure interconnection between the results of higher education and the meaning of experts' further training is discussed in the article.

Keywords: mediaeducation, media-educational space, continuous education, professional activity, web-quest technology, computer training programs, self-study of the students, organizational and pedagogical forms, readiness, the formation of teachers' readiness for self-education, the development of professional competence.